

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

אלימלך בידרמן

שליט"א

כתקנת מורינו הגה"צ רבי

פרשת ויהי פ"ה

באר ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגאון רבי אלימלך בודרמן שליט"א

פרשת ויחי ב"ה

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּהָ: {מ"ח ט'}

ויכא ויכאל וגו'. קשה והלא י"ז שנה היו יושבים לפניו ללמוד תורה ואיך שואל עליהם, ורו"ל אמרו (פנמואל) כי ראה בהם ראייה שכליית שעתיד לצאת מהם רשעים, וזה דרך דרש, וצריך לפרש הכתוב כפי פשוטו. והוא כי גילה לנו הכתוב שיעקב כבדו עיניו מזוקן שלא היה יכול לראות ולהכיר, ולצד זה הגם שראה ב' בני אדם עומדים לפניו לבד יוסף שעמו היה מדבר והכירו לצד שהודיעוהו שאמרו לו (ב') הנה בנך יוסף כאמור למעלה והבנים לא הכירו לזה שאול שאל עליהם מי אלה:

עוד אפשר שנתכוון יעקב לעורר אהבת האב על הבן קודם שיברכם כדי שתהיה הברכה בתגבורת האהבה והחיבה, ולזה שאל מי אלה כדי שישמע מפי בנו החביב אצלו לומר בני הם ויהמו מעיו להם, והוא סוד (וימי' לא) מדי דברי בו וגו' רחם ארחמנו וגו':

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֵם נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֵם: {מ"ח ט'}

אשר נתן לי וגו'. דרך הצדיקים כשזוכרים הטוב אשר הגיעם חולקים כבוד לה' כי הוא הנותן, כאמרו (ליג' ס') הילדים אשר חנן אלהים וגו':

ואמרו בזה כפי הפשט כי אפילו בימי גלותו בארץ נכריה חננו ה'. גם רמז למאמרם ז"ל (פוטס' לו:) כי עתיד היה יוסף להוליד י"ב שבטים ועל ידי מעשה אשת פוטיפר נרזבו מבין צפורני ידיו י' טיפות ולא נשארו אלא ב', והוא שרמזו באמרו בזה זה בגימטריא י"ב במקום י"ב נתן לו אלהים ב'. ודקדק לומר אלהים שיוורה על המשפט:

וְעֵינַי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזְקֵן לֹא יוּכַל לְרֹאוֹת וַיַּגֵּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם: {מ"ח י'}

ועיני ישראל וגו'. צריך לדעת למה כתיב הודעה זו במקום זה, ומה קשר ושייכות לדבר זה עם הסמוך לו וישק להם ויחבק להם. עוד צריך לדעת אומרו להם שהיה לו לומר וישק אותם. ואולי ששני דקדוקים אלו כל אחת מתרצת חברתה כי לצד שכבדו עיניו מזוקן היה מחבק שלא במקום החיבוק ומנשק שלא במקום הנישוק ולזה אמר להם ולא אמר אותם והבן:

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת יָמִינוֹ וַיִּשֶׁת׀ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצְּעִיר וְאֵת שְׂמָאלוֹ עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שְׂכַל אֵת יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר: {מ"ח י"ד}

שכל את ידיו כי וגו'. אמר תיבת כי והוא טעם להפך, יש שפירשו על זה הדרך כי מנשה הבכור ואף על פי כן וגו':

והנכון בעיני הוא לפי מה שקדם הכתוב להודיע כי עיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל הכר מי הוא הבכור ומי הוא הצעיר, לזה כשרצה לברך דן בדעתו כי המסדר יסדרם בדרך מוסרי לעשות הבכור לימינו

של המברך ובוזה ידע מקום כל אחד מהם ועשה מה שעלה על מחשבתו עשות, וזה הוא שיעור הכתוב שכל את ידיו וא"ת מנין ידע והכיר מקומו של כל אחד לזה אמר כי מנשה הבכור ומזה ידע כי אותו יהיה לימין ולזה שכל ידיו:

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְוּ אֲבֹתַי לִפְנֵי אַבְרָהָם וַיִּצְחָק הָאֱלֹהִים הֲרַעָה אֹתִי מֵעוֹדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {מ"ח ט"ו}

ויברך את יוסף. לא ראינו ברכה ליוסף כאן. ורמב"ן פי' כי ברכת הבנים היא ברכת יוסף וכו'. ואין הדעת נוחה בזה כי למה לא יתברך יוסף עצמו בדברים הנוגעים אליו בפרטות. והנכון בעיני כי בתיבת ויברך רשם הכתוב כי בירך ליוסף שיהיה תמיד מבורך:

עוד יתבאר על פי דבריהם שאמרו (נ"ל פ' ל"ט) שמפתח הברכות היה ביד אברהם ומסרו ליצחק ויצחק מסרו ליעקב (פ"ט פ' ס"א) ויעקב מסרו ליוסף, והוא אומרו ויברך וגו' פירוש מסר בידו מפתח הברכות:

ויאמר סאלסוס וגו'. התחיל לעורר האהבה של הקדמונים כסדר תפלת י"ח שמתפללין שמתחילין בזכרון אבות ואמר האלהים אשר וגו' אברהם ויצחק והזכיר גם כן זכותו בהצנע ואמר האלהים הרועה אותי וכאן רמז זכותו על זה הדרך כי הוא יעקב היה מתהלך לרצונו יתברך כשה לפני רועה הרועה אותה, ואחר שסדר זכות אבות התחיל להתפלל המלאך וגו':

הַמְּלָאֲךָ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע וַיְבָרֶךְ אֶת הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וַיִּצְחָק וַיְדַגּוּ לְרֹב בְּקִרְבַּ הָאָרֶץ: {מ"ח ט"ז}

המלאך הגואל וגו'. פירוש מאמר ה' אשר יצו ה' את ידידיו אליו יקרא שם מלאך כי קול ה' חוצב להבות אש. והוא כוונתו באמרו המלאך וגו' פירוש שיהיה מימרא דה' בסעדם ויברך אותם:

ויקרא בהם שמי וגו'. פירוש שיהיו בהדרגת שלשה אבות וכשם שאין אדם בעולם יכול לנתק או לקלקל באחד מג' אבות ואין צריך לומר בכלן יחד כמו כן הם:

עוד ירצה לשון יקר וגדולה פירוש שגיגע באמצעותם יקר לשם אבות, והוא על דרך אומרו (משלי כג) גיל יגיל אבי צדיק וכן הוא אומר (פ"ט י"ז) עטרת זקנים בני בנים, וזה יהיה באמצעות הכנתם ההגונה ודרכם הישר עד שגיגע יקר לאבות אבותם:

עוד ירמוז כי יהיה להם חיבוב הזכרת שמם לפני ה' כחיבוב הזכרת שם אברהם יצחק ויעקב, וכמו כן תמצא שאמר הנביא (וימי' לא) הבן יקיר לי אפרים וגו' כי מדי דברי בו וגו', הרי כי שמו של אפרים נתייקר בעיני ה' ומזכירו בחשק וחבה יתירה: כאן מדלגין עד סוף הפסוק

שְׁמַעוֹן וְלֹוֹי אֲחֵים פְּלִי חָמֵס מְכַרְתֵּיהֶם: {מ"ט ה'}

שמעון ולוי וגו'. אומרו אחים כי ישנם באחיה בטבעם ודעת אחת

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת ויהי פ"ה

יעקב כל עיקר באותה שעה:

עוד ירצה אל תחד לשון חדוה כאן רמז ליגונות שעברוהו וסילוק השכינה מעליו שהוא בחינת הכבוד כאומרם ז"ל (תנחומא ויקרא) שמעת שנאבד ממנו יוסף לא שרתה עליו שכינה מצד העצב והיגון. ואמרו כי באפם וגו' פירוש טעם הדבר שאני אומר אל תבוא ואל תחד וגו' כי בהוסדם יחד לקחת נפש זממו, והוא אומר והרגו איש, והגם שמצינו שלא הרגוהו הרי הסכימו על הריגתו והטילוהו אל בור מלא נחשים וגו' למות שם בכמה מיני מיתות:

ובללונם וגו'. פירוש אפילו בעת שנח אפם אחר שהשליכוהו בבור וישבו לאכול לחם ודבר להם יהודה דברי רצוי ונחת רוח אף על פי כן עשו רעה שעקרוהו לשור שהוא יוסף שאמרו ז"ל (פסוקי:): שבאמצעות ירידת מצרים ומקרה רע של אשת פוטיפר נעקרו מיוסף עשרה שבטים שהיה ראוי לילד י"ב ולא נשארו אלא שנים:

אָרוּר אָפֶם פִּי עֲזָ וְעִבְרַתְּם פִּי קִשְׁתָּה אַחְלָקְם בְּיַעֲקֹב וְאַפִּיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל: (מ"ט"ד)

אָרוּר אָפֶם כִּי עֲזָ וגו'. פירוש לחלק המרובה בהם יותר משיעור הרגיל הוא מקלל וישאר בהם חלק הרגיל בכל אדם כדי לקבל שכר לעולם הבא על כפייתו לעבודת ה' שאם לא כן יושלל מהם בבחינתו אושר המושג לנצח. וראה כי תיקון לקרר עוזו הרתיחה הוא לחלקם וגו' ואמר אחלקם וגו':

מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ וְאֵת שְׁדֵי וַיְבָרְכֶךָ בְּרִכַּת שָׁמַיִם מֵעַל בְּרִכַּת תְּהוֹם רַבְּצַת תַּחַת בְּרִכַּת שְׁדִים וְרַחֵם: (מ"ט"ה)

מֵאֵל אֲבִיךָ וגו'. פירוש כי מאלהי אביו הוא שהשיג המושג אליו, ורמז כי בזכות אביו היה הדבר. והתפלל שכמו כן תמיד יהיה בעזרו, והוא אומר ויעזורך. ואמרו ואת שדי פירוש גם שם שדי שהוא השם שבסעד בחינת נפש יוסף כידוע למביני סודי התורה גם זה היה בעזרו להצילו מבת אל נכר וברכו בו:

עוד ירצה באומרם ויעזורך ויברכך על זה הדרך שהגם שאל עזרו ושדי שגבו להנצל מן החטא אף על פי כן מחזיקים לו טובה על הדבר והם בעזרו ומברכין אותו כאלו ממנו היה הדבר. ולך נא ראה מה שפירשתי (פסלים ל) בפסוק ה' לא יעזבונו בידו ולא ירשיעו בהשפטו:

ובדרך רמז ירמוז הכתוב על דרך אומרם ז"ל (פסוקי:): התולה בזכות אחרים תולין לו בזכות עצמו, והוא אומר מאל אביך תלית ההטבה המושגת לך שהיא מזכות אביך בזה ויעזורך פירוש יתכנה העזר לך בזכותך:

עוד ירמוז על דרך אומרם ז"ל (פ"ג נח). אין עושין נס אלא למי שעתיד לעמוד בצדקו, והוא אומר מאל אביך היה לך דבר זה ומעתה ויעזורך לבל תכשל בדבר כיעור להעמיד ניסו במקום נאמן:

שוה כדעת אחים ודבר זה לא ישוה בכל אחים, או ירצה לתת טעם למעשיהם אשר עשו במעשה שכם ובמעשה יוסף ואמר שטבעם בתגבורת יסוד האש. ותמצא שאמרו ז"ל (יומא כג). שאול באחת ועלתה לו המלוכה ממנו ודוד בכמה ולא עלתה לו, והטעם הוא לצד כי שאול טבעו מזוג ודוד טבעו חם כאומרם (ש"א טז) והוא אדמוני, וה' דן את האדם כפי הרכבתו, כי מי שגובר בו יסוד האש עם היות שיתעצם בכל עוצם הזריזות בעבודת ה' לא ימלט מהשגיון, ובחלק מועט מהתעצמותו שיעשה אדם מזוג ירויח עצמו משגיאות. ואמר כי שמעון ולוי אחים לשון חום, ולזה קלל לאפם ועברתם כי קשתה, וידוע הוא כי האף והעברה תגדל מיסוד האש כשיתרבה. ואמר כי לצד שהם בתגבורת החום לזה כלי חמס מכרותיהם. ודימה מעשיהם לכלי חמס, לומר כי לא ירשו כליהם משורש נפש המוליד אלא כלי חמס הם דברים המוכרים להם. ופי' מכרותיהם לשון הכרה שלא פעל בה להם מאביהם אלא הגברת האש אבל הם מאמצעות דבר זה עשו מעשים בלתי נכונים כמעשה יוסף:

עוד ירצה באומרם כלי חמס וגו', פירוש המכר שמכרו את יוסף חמס מכרוהו על מה שלא נתחייב להם בדין. והגם שכל האחים מכרוהו כשתשכיל תראה שהם היו העיקר, מתחלה בבואו אמרו איש אל אחיו וגו' ואמרו ז"ל (פ"ב פ' ט"ז) שהם שמעון ולוי והם שיעצו עליו הריגה והכל היה מהם וכן הוא בדברי רבותינו ז"ל:

בְּסֹדֶם אֵל תָּבֵא נַפְשִׁי בְּקִהְלָם אֵל תַּחַד כְּבֹדִי כִּי בְּאֶפְסֵם הָרְגוּ אִישׁ וּבְרִצְנָם עֲקְרוּ שׁוֹר: (מ"ט"ו)

בְּסוֹדֶם וגו'. צריך לדעת כוונת הכתוב. ורז"ל אמרו (פסוקי: קט). בסודם זה מעשה זמרי, בקהלם זה מעשה קרח, כי באפם וגו' זה חמור ואנשי שכם, וברצונם וגו' זה יוסף וכו' (פסוקי: יוסלמי) ע"כ. ודביהם ז"ל דרך דרש וכפי הפשט קשה למה יקדים המאוחר ויאחר מעשה שכם ויוסף שהיו ראשונים:

עוד איך יוצדק לאמר תיבת כי על ענין בפני עצמו שאין לו שייכות עם למעלה ממנו:

עוד למה מיחס עון זמרי גם ללוי והוא אדרבא הנותן נקמות:

עוד צריך לדעת כוונת אומרם וברצונם למה הזכיר הרצון בזה:

אכן פשט הכתוב הוא כי כל הכתוב ידבר במעשה יוסף ואמר בסודם פירוש מעת שהתחילו לשנאותו והיה הדבר ביניהם בסוד כשיערימו סוד אל תבא נפשי פירוש לא הסכימה נפש שזרעתי בהם להיות עמהם בהוסדם יחד, והכוונה בזה כי לא מכוחו בא הרע ההוא כמו שכתבנו למעלה:

עוד ירצה כי לא יענש על הדבר לצד שעשו בניו ככה. או לצד שהוא גרם קנאתם בשנותו את בנו בין הבנים. בקהלם כשנקהלו עליו להורגו דכתיב (ל"ז ט) לכו ונהרגוהו וגו' אל תחד כבודי לא יקראו על שמי בני

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א